

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

IV. ÚS 379/2023-16

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša (sudca spravodajca) a zo sudcov Ladislava Duditša a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľov [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], Čadca, zastúpených advokátom JUDr. Ladislavom Ščurym, PhD., Mierová 1725, Čadca, proti uzneseniu Najvyššieho súdu Slovenskej republiky č. k. 9 Cdo 286/2020 z 30. novembra 2022 takto

r o z h o d o l :

Ústavnú sťažnosť **o d m i e t a .**

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľov a skutkový stav veci

1. Sťažovatelia označení v záhlaví tohto rozhodnutia sa ústavnou sťažnosťou doručenou ústavnému súdu 14. marca 2023 domáhali vyslovenia porušenia svojho základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 11 ods. 1 Listiny základných práv a slobôd (ďalej len „listina“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy a podľa čl. 36 ods. 1 listiny, základného práva nebyť odňatý zákonnému sudcovi podľa čl. 48 ods. 1 ústavy a práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) namietaným v záhlaví tohto rozhodnutia. Sťažovatelia navrhujú zrušiť napadnuté rozhodnutie, vec vrátiť najvyššiemu súdu na ďalšie konanie a priznať im náhradu trov konania.

2. Z ústavnej sťažnosti a príloh k nej priložených vyplýva, že sťažovatelia sú účastníkmi súdneho konania v postavení žalobcov 1 a 2 a žalobkyne 3a [REDACTED], [REDACTED], žalobcu 3b [REDACTED], [REDACTED] a žalobkyne 3c [REDACTED], [REDACTED] (ďalej aj „žalobcovia“) proti žalovanému 1 [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], a žalovanej 2 [REDACTED], [REDACTED] (ďalej aj „žalovaní“), vedenom na Okresnom súde Čadca (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 7 C 123/2008 a na Krajskom súde v Žiline (ďalej len „krajský súd“) pod sp. zn. 10 Co 78/2018 o právo prechodu.

3. Žalobou sa sťažovatelia ako žalobcovia 1, 2 a žalobca 3 (žalobca 3 [REDACTED], [REDACTED] [REDACTED] v priebehu odvolacieho konania zomrel, odvolací súd rozhodol o pokračovaní s jeho právnymi nástupcami – žalobcami 3a až 3c, pozn.) domáhali, aby súd určil, že žalobca 1 ako vlastník rodinného domu súp. č. [REDACTED] postaveného na parcele č. [REDACTED] – zastavané plochy a nádvoria s výmerou 306 m², parcele č. [REDACTED] – záhrady s výmerou 277 m² zapísaných na LV č. [REDACTED] v katastrálnom území [REDACTED] a žalobcovia 2 a 3 ako podieloví spoluvlastníci rodinného domu súp. č. [REDACTED] postaveného na parcele [REDACTED] – zastavané plochy a nádvoria s výmerou 380 m², parcele č. [REDACTED] – zastavané plochy a nádvoria s výmerou 29 m², parcele č. [REDACTED] – záhrady s výmerou 396 m² zapísaných na LV č. [REDACTED] v katastrálnom území [REDACTED] majú právo zodpovedajúce vecnému bremenu prechodu pešo, fúrikom, káričkou, koňmi a povozom cez parcely č. [REDACTED] s výmerou 51 m², č. [REDACTED] s výmerou 65 m² zapísané na LV č. [REDACTED] v katastrálnom území [REDACTED] (ďalej len „sporné nehnuteľnosti“). Žiadali, aby súd zaviazal žalovaných 1 a 2 strpieť v prospech žalobcov výkon tohto ich práva.

4. Žalobcovia odkazovali na § 151o ods. 1 zákona č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“), keď uvádzali, že sporné nehnuteľnosti užívali nerušene ako jedinú možnú prístupovú cestu k ich obydliam už ich právní predchodcovia ako podieloví spoluvlastníci spornej nehnuteľnosti už od roku 1930, keďže šlo o parcely, ktoré boli v minulosti spoločné a ktoré nikdy neboli rozdelené. Tieto nehnuteľnosti žalobcovia užívali so súhlasom a s vedomím svojich právnych predchodcov. Sporné nehnuteľnosti boli podľa tvrdení žalobcov odjakživa užívané na účely prístupu k ich rodinným domom. Žalobcami deklarované právo prechodu sa viaže k ich osobám.

5. Žalovaní rozporovali žalobu s poukazom na to, že nie sú splnené predpoklady na nadobudnutie vecného bremena zodpovedajúceho právu prechodu v prospech žalobcov po sporných nehnuteľnostiach patriacich žalovaným, a to najmä existencia titulu, od ktorého žalobcovia odvodzujú svoje právo, na základe ktorého vstúpili do držby a užívania, spochybňovali dobromyseľnosť s poukazom na neustále prebiehajúce spory a na to, že predchodkyňa žalovaných [REDACTED] bránila žalobcom v užívaní a prechode. Žalovaní rozporovali aj rozsah a obsah vecného bremena.

6. Okresný súd rozsudkom č. k. 7 C 123/2008 z 19. mája 2017 rozhodol tak, že žalobu zamietol.

7. Krajský súd rozsudkom č. k. 10 Co 78/2018 z 30. októbra 2019 potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie.

8. Proti rozsudku krajského súdu bolo zo strany sťažovateľov podané dovolanie. Uznesením č. k. 9 Cdo/286/2020 z 30. novembra 2022 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“) najvyšší súd dovolanie sťažovateľov odmietol.

II.

Argumentácia sťažovateľov

9. Podstatou argumentácie sťažovateľov je to, že podľa ich názoru napadnuté rozhodnutie je arbitrárne a nepreskúmateľné z ďalej uvedených dôvodov.

10. Sťažovatelia poukazujú na skutočnosť, že súd prvej inštancie, odvolací súd, ako aj dovolací súd vo svojich rozhodnutiach zhodne uviedli, že žalobcovia neuniesli bremeno tvrdenia a ani dôkazné

bremeno, keďže nepreukázali tvrdenú existenciu práva prechodu z titulu vecného bremena vydržaním.

11. Podľa sťažovateľov najvyšší súd nepozeral na celú vec objektívne, nestranne a nezaujato (čím porušil zásadu rovnosti zbraní) aj vzhľadom na skutočnosť, že ich právny zástupca podal námietku zaujatosti proti sudkyňi súdu prvej inštancie [REDACTED], čo malo následne vplyv na celý pohľad na danú vec a rozhodnutie.

12. Sťažovatelia zastávajú názor, že treba prihliadať na ich poctivý zámer nadobúdateľov vecného bremena. Najvyšší súd dovolanie sťažovateľov vybavil formálne bez bližšieho skúmania samotnej veci a podstatných dovolacích dôvodov, a preto jeho rozhodnutie nezaložilo právnu istotu, ktorej sa sťažovatelia v danej veci domáhali.

13. Sťažovatelia namietajú aj otázku zákonného sudcu z dôvodu, že okrem sudkyne [REDACTED] a sudkyne [REDACTED] v predmetnej veci rozhodovala v roku 2013 o vylúčení ustanoveného znalca [REDACTED] iná sudkyňa okresného súdu [REDACTED] uznesením č. k. 7 C 123/2008-290 z 5. marca 2013, a preto vzniká otázka, kto bol v predmetnom konaní v roku 2013 zákonným sudcom a ako bol zmenený. Sťažovatelia nemajú vedomosť, že by bol spis pridelený aj inému sudcovi okresného súdu, o čom svedčí aj opis rozvrhu práce v napadnutom rozhodnutí najvyššieho súdu.

14. Podľa sťažovateľov najvyšší súd zaujal prísne formálny prístup a bez prihliadnutia na všetky okolnosti prípadu dospel k záveru, že nezistil naplnenie predpokladov v zmysle § 49 zákona č. 160/2015 Z. z. Civilný sporový poriadok v znení neskorších predpisov (ďalej len „CSP“) zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti [REDACTED]. Doterajším všeobecným súdom nič nebránilo v tom, aby si predložili k verifikácii všetky spisy, v ktorých manžel [REDACTED] alebo svokor [REDACTED] zastupovali [REDACTED], resp. [REDACTED], a z týchto by zistili, že táto sudkyňa nemôže byť ani zďaleka nestranná pri posudzovaní tejto veci.

15. K rodinným domom sťažovateľov nevedie žiadna prístupová cesta, ale podstatným argumentom najvyššieho súdu je, že sťažovatelia nepreukázali titul vydržania, pričom vykonaným dokazovaním (znalecké posudky [REDACTED] a [REDACTED], výsluchy svedkov, obhliadka na mieste samom) bolo podľa sťažovateľov preukázané, že sporné nehnuteľnosti boli zapísané v katastri nehnuteľností ako cesta, po ktorej chodili všetci, pričom právni predchodcovia sťažovateľov boli spoluvlastníkmi sporných nehnuteľností. Žalovaní 1 a 2 sťažovateľom už nedovolia prechod ani z vedľajšej cesty po tvrdenej vyasfaltovanej ceste po parcelách [REDACTED], pretože si vysporiadali po smrti pani [REDACTED] aj parcelu, cez ktorú by sa z tejto cesty dalo dostať k domom sťažovateľov, a preto ich konanie je v rozpore s dobrými mravmi a etickými pravidlami upravujúcimi občianske spolunažívanie podľa § 3 ods. 1 Občianskeho zákonníka.

16. Po doručení napádaného rozhodnutia najvyššieho súdu vyzvali žalovaní 1 a 2 sťažovateľov na to, aby nevstupovali do svojho obydľia cez sporné nehnuteľnosti. Aj z tejto výzvy je evidentné, že sťažovatelia nemajú prístup k svojej nehnuteľnosti.

17. Z citácie § 130 ods. 1 Občianskeho zákonníka nevyplýva, že držba môže byť oprávnená len vtedy, keď držiteľ vstúpil do držby spôsobom, ktorý bol v súlade s platnými právnymi predpismi. Takýto výklad nelegitímne obmedzuje možnosť nadobudnúť vlastnícke právo

vydržaním. Podľa názoru sťažovateľov to je neprípustný reštriktívny výklad popierajúci obsah a účel ustanovenia. Ak by súd hodnotil dobromyseľnosť držiteľa len ako platný právny úkon urobený v súlade so zákonom, potom by bol § 130 ods. 1 druhá veta Občianskeho zákonníka (Pri pochybnostiach sa predpokladá, že držba je oprávnená.) bezpredmetný a neaplikovateľný. Pritom ide o vyvrátiteľnú domnienku a do dokázania opaku platí prezumpcia oprávnenosti držby.

18. Z vykonaného dokazovania bolo preukázané, že sporné pozemky vždy slúžili ako cesta, pričom túto skutočnosť potvrdili všetci navrhnutí svedkovia (dokonca aj svedkovia navrhnutí protistranou), keď zhodne uviedli, že po tejto ceste chodil každý. Protistranou nebola žiadnym spôsobom vyvrátená domnienka, že by právni predchodcovia sťažovateľov neboli spoluvlastníkmi sporných pozemkov alebo že by im alebo tretím osobám niekto bránil v prechádzaní cez tieto sporné pozemky k ich nehnuteľnostiam. Zákonnou povinnosťou všeobecných súdov je v obdobných veciach rozhodovať rovnako a v prípade odklonu od judikatúry má súd povinnosť uviesť dostatočné a presvedčivé dôvody na tento odklon. V danom prípade však krajský súd neuviedol dostatočné a presvedčivé dôvody na odklon od sťažovateľmi predloženej a v skoršom rozsudku krajského súdu aplikovanej judikatúry, a preto treba rozhodnutie najvyššieho súdu považovať za nepreskúmateľné.

19. Z § 130 ods. 1 a § 134 ods. 1 Občianskeho zákonníka vyplýva, že držiteľ je oprávneným držiteľom, ak je dobromyseľný v tom, že mu vec patrí. To znamená, že držiteľ môže byť dobromyseľný aj na základe ústnej dohody o vecnom bremene.

20. Právny názor najvyššieho súdu je arbitrárny a nemá oporu v označených ustanoveniach, keďže dobromyseľnosť držiteľa odvodzuje od existencie, znalosti a dodržiavania platného právneho poriadku, keď najvyšší súd vyžaduje konkrétny titul, akým sťažovatelia vstúpili do držby práva (ak by to mala byť dohoda so spoluvlastníkmi, kedy, medzi kým takáto dohoda vznikla, v ktorom konkrétnom roku a s akým obsahom takáto dohoda bola uzatvorená). Najvyšší súd na tej istej strane sám uviedol, že právni predchodcovia sťažovateľov užívali sporné nehnuteľnosti ako podieloví spoluvlastníci, a preto nepotrebovali osobitný titul. Tieto tvrdenia najvyššieho súdu sú tak rozporuplné, keď na jednej strane od sťažovateľov vyžadujú preukázať titul vydržania, kým na druhej strane uznávajú, že takýto titul vlastne nie je potrebný, keďže právni predchodcovia sťažovateľov boli podieloví spoluvlastníci na sporných pozemkoch, a preto napadnuté rozhodnutie najvyššieho súdu považujú sťažovatelia za zmätočné a nepreskúmateľné.

21. Vzhľadom na § 123, § 134 a § 151o ods. 1 Občianskeho zákonníka súčasná judikatúra najvyššieho súdu smeruje i k tomu, že titul, ktorý požadujú súdy v tomto konaní, môže byť čo i len putatívny (teda domnelý), pričom niektoré judikáty najvyššieho súdu obsahujú i tú skutočnosť, že takýto titul nemusí byť, avšak musí byť oprávnený z vecného bremena v dobrej viere. Najvyšší súd v dôsledku chýbajúceho dôkazu o uzatvorení nejakej zmluvy, resp. dohody konštatoval, že neexistuje titul, o ktorý sťažovatelia môžu oprieť vznik vecného bremena. V tejto súvislosti je však potrebné uviesť, že právni predchodcovia sťažovateľov a právna predchodkyňa žalovaných boli najbližší susedia v miestnej časti [REDAKOVANÉ], pričom tam žili ako jedna rodina.

22. Žalovaní už pri kúpe sporných nehnuteľností za sumu 5 000 Sk vedeli, že kupujú cestu (čo žalovaný 1 sám potvrdil na obhliadke na mieste samom 8. septembra 2010, keď uviedol, že „Cesta pôvodne viedla bližšie k rodinnému domu sťažovateľa 1/ a pletivový plot, ktorý má urobený, je posunutý do cesty asi o 3 metre.“), po ktorej chodia nielen sťažovatelia, ale aj ďalší obyvatelia miestnej časti. Pokiaľ rodičia sťažovateľa 1 postavili v roku 1962 dom súp. č. ■■■ a rodičia sťažovateľa 2 postavili v roku 1965 dom súp. č. ■■■ tak z týchto skutočností je nepochybná dobromyseľnosť stavebníkov, t. j. právnych predchodcov sťažovateľov, ktorá má okrem iného za dôsledok začatie plynutia vydržacej doby pre vznik vecného bremena výkonom práva (vydržaním).

23. Z výsluchov svedkov na obhliadke v tejto veci je možné konštatovať, že právni predchodcovia sťažovateľov ako vlastníci stavieb rodinných domov od začiatku ich výstavby užívali oprávnené pozemky, ktoré sú predmetom tohto konania, ako prístupové cesty. Sťažovatelia zastávajú názor, že aj napriek tomu, že okresný súd odoprel doplniť dokazovanie a ešte jasnejšie preukázať a objasniť ich dovtedajšie tvrdenia, sťažovatelia počas celého konania (aj odvolacieho, aj dovolacieho) preukázali svoju dobromyseľnosť, a teda aj poctivý zámer nadobudnutia vecného bremena, a myslia si, že tak splnili všetky podmienky na vznik vecného bremena vydržaním. Rovnako tak konanie sťažovateľov bolo v súlade s dobrými mravmi.

24. Dovolací súd sa v odôvodnení svojho uznesenia náležite nevysporiadal s argumentáciou sťažovateľov uvádzanou už v konaní pred súdom prvej inštancie, pred odvolacím súdom a zopakovanou v dovolacom konaní, ktorá si vyžadovala špecifickú odpoveď. Išlo o argumentáciu, v rámci ktorej sťažovatelia namietali, že sa krajský súd a najvyšší súd odmietli zaoberať podstatnou otázkou tvoriacou predmet tohto sporu, a to posúdením aplikovanej sudcovskej koncentrácie v tomto konaní. Súdny vôbec neskúmali oprávnenosť použitia sudcovskej koncentrácie na okresnom súde, ale arbitrárne nová sudkyňa ■■■■■ zamietla žalobu na prvom pojednávaní. Z tohto striktného postoja súdu prvej inštancie je evidentné, že súd prvej inštancie nereagoval na nový procesný inštitút sudcovskej koncentrácie konania, pričom bez predchádzajúceho upozornenia na jeho aplikáciu a vytvorenia priestoru reagovať naň z pohľadu strany sporu konanie na jedinom pojednávaní nariadenom na 19. máj 2017 rozhodol. Takáto interpretácia nekorešponduje s účelom § 470 ods. 2 CSP, ktorý je pre naplnenie princípu legitímnych očakávaní podstatný, keďže eliminuje stav narušenia princípu právnej istoty a prípadného vydania prekvapivého rozhodnutia podľa čl. 2 CSP.

25. Odmietnutím zaoberať sa vecou samou okresný súd, krajský súd a najvyšší súd porušili právo sťažovateľov na spravodlivý súdny proces vrátane práva preukázať v konaní nimi tvrdené skutočnosti o oprávnenosti podanej žaloby. Takýto postup zo strany súdov je preto nutné označiť ako arbitrárny, odporujúci princípu materiálneho právneho štátu. Týmto procesným postupom súdov, keď neboli rešpektované § 470 ods. 1 CSP, čl. 2 CSP a čl. 6 dohovoru pre neuplatnenie sudcovskej koncentrácie konania v sporoch začatých pred 1. júlom 2016, bolo porušené ústavné právo sťažovateľov na spravodlivý súdny proces.

26. Sťažovatelia zastávajú názor, že výklad pojmu vydržanie, najmä čo sa týka nadobúdacieho titulu a dobromyseľnosti, najvyšší súd vo viacerých svojich rozhodnutiach ustálil tak, že formálny nedostatok nadobúdacieho titulu ešte neznamená, že vlastnícke právo (v prípade sťažovateľov vecné bremeno) by nemohlo byť vydržané, pričom sťažovatelia súdu preukázali svoju

dobromyseľnosť. Vzhľadom na judikáty uvedené v ústavnej sťažnosti (sp. zn. 5 Cdo 87/2010, sp. zn. 4 Cdo 283/2009, sp. zn. 5 Cdo 210/2019) sťažovatelia zastávajú názor, že najvyšší súd rozhodol úplne formálnym spôsobom, a to na úkor sťažovateľov, keď sa bez dostatočného odôvodnenia odklonil od svojej vlastnej ustálenej praxe, nevyjadril sa k podstatným otázkam tohto konania, nepreskúmal konanie komplexne a nevysporiadal sa adekvátne s argumentáciou sťažovateľov uvedenou v dovolaní.

27. Najvyšší súd vo svojom rozhodnutí vôbec nevenoval pozornosť tomu, akým spôsobom nadobudli sporné pozemky žalovaní, čo argumentovali v dovolaní na s. 11 v bode 37, kde podrobne opísali priebeh ich nadobudnutia. Predávajúca [REDAKOVANÉ] si cez 2 svedkov vydržala sporné pozemky, ktoré následne kúpnu zmluvou z 12. mája 2005 previedla na žalovaných. Zarážajúce na tom je, že podpis predávajúcej na kúpnej zmluve je mimo vyznačeného miesta, čo vyvoláva obavu, že predávajúca [REDAKOVANÉ] nebola mentálne spôsobilá na takýto právny úkon, keďže krátko (necelý mesiac) po podpise zmluvy zomrela. Sťažovatelia si myslia, že celé vysporiadanie sporných pozemkov od začiatku vybavovali žalovaní, ktorí najskôr pomohli predávajúcej vydržať sporné pozemky cez dvoch svedkov a následne ich na seba previedli na základe kúpnej zmluvy, aby si tak žalovaní zabezpečili prístupovú cestu k svojej nehnuteľnosti. Žalovaní však opomenuli, že už v minulosti bola táto cesta využívaná ako prístupová cesta, čo dokazuje aj znalecký posudok [REDAKOVANÉ].

28. V dovolaní z 19. apríla 2020 sťažovatelia predložili porušovateľovi kúpnu zmluvu z 12. mája 2005, ako aj podpis predávajúcej [REDAKOVANÉ] z inej zmluvy, z ktorej je evidentné, že pani [REDAKOVANÉ] sa podpisovala inak, čo môže svedčiť aj o jej psychickom zdraví krátko pred smrťou, keď podpisovala kúpnu zmluvu so žalovanými. Najvyšší súd sa však s touto skutočnosťou vo svojom rozhodnutí vôbec nevysporiadal, pričom sťažovatelia zastávajú názor, že ide o podstatnú skutočnosť, a preto je jeho rozhodnutie arbitrárne.

29. Sťažovatelia vidia *denegatio iustitiae* v tom, že súdy, ktoré dosiaľ vec prejednávali, poskytli právnu ochranu žalovaným, ktorí jednoznačne sfaľovali podpis pani [REDAKOVANÉ] alebo využili jej stareckú demenciu, keď vopred pripravili vydržanie cez dvoch svedkov a obecnú cestu týmto podvodným spôsobom získali do svojho vlastníctva. O tom, že ide o obecnú cestu sťažovatelia priložili ako dôkaz fotografiu, z ktorej vyplýva, že mesto [REDAKOVANÉ] na nej položilo asfaltový povrch, a aj mesto [REDAKOVANÉ] vie, že táto cesta tvorí prístupovú komunikáciu k nehnuteľnostiam sťažovateľov. Pokiaľ týmto spôsobom má byť dosahovaná právna istota tak, že si jeden zo susedov podvodom vysporiada cestu, ako to v tomto prípade urobili žalovaní, a následne sa jeho ďalší susedia, teda sťažovatelia, sa nemajú ako dostať k svojim nehnuteľnostiam, tak určite takáto činnosť nenapĺňa materiálny predpoklad právneho štátu.

III.

Predbežné prerokovanie ústavnej sťažnosti

30. Ústavný súd ústavnú sťažnosť sťažovateľov predbežne prerokoval na neverejnom zasadnutí senátu ústavného súdu podľa § 56 ods. 1 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) a zisťoval, či ústavná sťažnosť obsahuje všeobecné náležitosti podania (§ 39 zákona o ústavnom súde), všeobecné náležitosti návrhu na začatie konania (§ 43 zákona o ústavnom

súde), osobitné náležitosti ústavnej sťažnosti (§ 123, § 124 a § 132 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde) a či nie sú dané dôvody na jej odmietnutie podľa § 56 ods. 2 zákona o ústavnom súde.

31. Predmetom konania o ústavnej sťažnosti je preskúmanie opodstatnenosti argumentácie, ktorou sťažovatelia namietajú, že napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu boli porušené ich označené práva. Napadnuté rozhodnutie sťažovatelia považujú za arbitrárne a nepreskúmateľné z dôvodu, že konajúce súdy sa vysporiadali ústavne nesúladným spôsobom s otázkou nadobudnutia vecného bremena z titulu vydržania.

32. Ústavný súd uvádza, že nie je opravnou inštanciou všeobecných súdov (I. ÚS 31/05). Skutkový stav a právne závery všeobecného súdu sú predmetom kontroly zo strany ústavného súdu len vtedy, ak by prijaté právne závery boli so zreteľom na skutkový stav arbitrárne, a tak z ústavného hľadiska neudržateľné (podobne aj IV. ÚS 43/04).

33. Ústavný súd k vzťahu medzi čl. 46 ods. 1 ústavy, čl. 36 ods. 1 listiny a čl. 6 ods. 1 dohovoru už judikoval, že formuláciou uvedenou v čl. 46 ods. 1 ústavy ústavodarca v základnom právnom predpise Slovenskej republiky vyjadril zhodu zámerov vo sfére práva na súdnu ochranu s právnym režimom súdnej ochrany podľa dohovoru (II. ÚS 71/97). Z uvedeného dôvodu preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (IV. ÚS 195/07).

34. Ústavný súd teda skúmal, či sa najvyšší súd odchyľil od prípustného výkladu aplikovaných právnych noriem a pristúpil k preskúmaniu zlučiteľnosti napadnutého uznesenia najvyššieho súdu č. k. 9Cdo/286/2020 z 30. novembra 2022 s ústavou, listinou a dohovorom.

35. Z napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu vyplýva, že sťažovatelia v rámci dovolania uplatnili dovolací dôvod podľa § 420 písm. e), f) CSP a podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP.

36. Sťažovatelia opodstatnenosť dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. e) CSP založili na tvrdení, že proti konajúcej sudkyňi [REDAKOVANÉ] uplatnili námietku zaujatosti na začiatku pojednávania konaného 19. mája 2017. Od [REDAKOVANÉ], rodenej [REDAKOVANÉ] sa deň pred pojednávaním (18. mája 2017) mali dozvedieť, že zákonná sudkyňa má mať priateľský vzťah so žalovanou 2, osobne sa navštevujú, čo sťažovatelia uviedli aj súdu, preto ich námietku zaujatosti považujú za včas uplatnenú. Od žalovaného 1 sa 19. mája 2017 pred pojednávaním dozvedeli, že tohto v inej právnej veci ako advokát zastupuje manžel sudkyne. Sťažovatelia taktiež namietali aj skutočnosť, že neboli upovedomení o zmene sudkyne ani o dôvodoch tejto zmeny.

37. Ústavný súd v tejto súvislosti zdôrazňuje, že nestrannosť sa obyčajne definuje ako neprítomnosť predsudku (zaujatosti) a straníckosti. V judikatúre Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej aj „ESLP“), na ktorú nadväzuje aj judikatúra ústavného súdu, sa rozlišuje nestrannosť subjektívna a nestrannosť objektívna. Subjektívne chápanie nestrannosti je posudzovaním správania súdu (sudcu). Subjektívna nestrannosť sa prezumuje, až kým nie je dokázaný opak, čo však je zriedkavý prípad. Nestrannosť z hľadiska správania sudcu je vlastne nedostatok subjektívnej nezaujatosti, o ktorom svedčí správanie sudcu. Objektívna nestrannosť sa naproti tomu neposudzuje podľa subjektívneho stanoviska sudcu, ale podľa objektívnych symptómov. Sudca môže subjektívne rozhodovať absolútne nestranne, ale napriek tomu jeho nestrannosť môže byť vystavená oprávneným pochybnostiam so zreteľom na jeho štatút či funkcie, ktoré vo veci vykonával. Práve tu sa uplatňuje tzv. teória zdania, podľa ktorej nestačí, že sudca je subjektívne nestranný, ale musí sa ako taký aj objektívne javiť v očiach strán. Podľa názoru ESLP objektívny

aspekt nestrannosti je založený na vonkajších inštitucionálnych, organizačných a procesných prejavoch sudcu a jeho vzťahu k prerokúvanej veci a účastníkom konania. Rozhodujúcim prvkom rozhodovania o zaujatosti zákonného sudcu je to, či obava účastníka konania (jeho právneho zástupcu) je objektívne oprávnená. Treba rozhodnúť v každom jednotlivom prípade, či povaha a stupeň vzťahu sú také, že naznačujú nedostatok nestrannosti súdu (rozsudok ESLP vo veci Pullar v. Spojené kráľovstvo).

38. Východiskom je subjektívny test, v ktorom sa zisťuje osobné presvedčenie, postoj sudcu, resp. jeho záujem v prerokúvanej veci. Osobná nestrannosť sudcu sa predpokladá, kým sa nepreukáže opak. Na subjektívny test plynule nadväzuje test objektívny, ktorý si všíma, či sudca vykazuje legitímne pochybnosti z hľadiska jeho nestrannosti. Tu je dôležitá perspektíva nestranného pozorovateľa a relevantné je aj zdanie (ne)strannosti („*Justice must not only be done, it must also be seen to be done*“).

39. V zmysle ustálenej judikatúry má nestrannosť stránku subjektívnu a stránku objektívnu a tie sú overované rovnomennými testami. Európsky súd pre ľudské práva zdôrazňuje význam nestrannosti sudcu pre dôveru verejnosti v súdnictvo, a to jednak vo všeobecnosti (rozsudok vo veci Olujic proti Chorvátku z 5. 2. 2005, sťažnosť č. 22330/05, bod 57), ale osobitne pri objektívnom teste (rozsudok vo veci Kinsky proti Českej republike z 9. 2. 2012, sťažnosť č. 42856/06, bod 87).

40. Prvoradým účelom základného práva na zákonného sudcu vyplývajúceho z čl. 48 ods. 1 ústavy je zabrániť, aby súd, ktorý má konkrétnu vec prerokovať a rozhodnúť, bol obsadený spôsobom, ktorý by sa dal označiť za svojvoľný alebo prinajmenšom za účelový. Toto základné právo je konkretizované v procesných kódexoch a v predpisoch upravujúcich organizáciu súdnictva a postavenie sudcov.

41. Ústavný súd v tejto súvislosti pripomína svoju judikatúru týkajúcu sa práva na zákonného sudcu, v ktorej uviedol, že princíp zákonného sudcu treba pokladať za celkom neopomenuteľnú podmienku výkonu súdnej moci, keďže na jednej strane dotvára a upevňuje sudcovskú nezávislosť a na strane druhej predstavuje pre účastníka konania, resp. stranu sporu záruku, že na rozhodnutie jeho veci sú povolané súdy a sudcovia podľa vopred ustanovených zásad tak, aby bola zachovaná zásada pevného a náhodného pridelenia súdnej agendy a aby bol vylúčený – pre rôzne dôvody a rozličné účely – výber súdov a sudcov „*ad hoc*“ (pozri napr. I. ÚS 239/04, IV. ÚS 257/07).

42. Európsky súd pre ľudské práva v súvislosti s právom na zákonného sudcu vyslovil, že rozhodovanie veci zákonným sudcom (aj súdom) je základným predpokladom na naplnenie podmienok spravodlivého procesu podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru. Zákonosť súdu musí byť okrem iného založená na jeho zložení. Súd zriadený zákonom musí byť teda obsadený zákonným spôsobom (rozsudok ESLP vo veci Buscarini v. San Marino zo 4. 5. 2000).

43. Zákonný sudca je podľa judikatúry ústavného súdu sudca, ktorý spĺňa zákonom ustanovené podmienky na funkciu sudcu. Okrem toho za zákonného sudcu treba však pokladať sudcu určeného v súlade s rozvrhom práce vecne a miestne príslušného súdu; ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie v senáte; ako aj sudcu, ktorému boli veci pridelené z dôvodu vylúčenia iného sudcu pre zaujatosť alebo pre iné ďalšie dôvody (pozri napr. II. ÚS 118/02, II. ÚS 119/02).

44. Súčasťou základného práva na zákonného sudcu, resp. na súd zriadený zákonom je popri požiadavkách zákonného vymedzenia vecnej, miestnej a funkčnej príslušnosti súdu, rozdelenia súdnej agendy medzi sudcov a senáty vrátane stanovenia ich počtu i zloženia, požiadavke vylúčenia sudcu z prejednávania a rozhodnutia veci z dôvodov jeho zaujatosti aj právo na náležité preskúmanie námietok strany sporu týkajúcich sa porušenia z týchto požiadaviek vyplývajúcich práv a následné vysporiadanie sa s týmito námietkami preskúmateľným spôsobom súdom príslušným na rozhodnutie o nich (napr. I. ÚS 52/97, II. ÚS 47/99, II. ÚS 87/01, I. ÚS 115/02, III. ÚS 202/02, III. ÚS 116/06).

45. V tejto súvislosti je potrebné taktiež zdôrazniť, že právo na zákonného sudcu neznamená právo na konkrétneho sudcu. Zákonný sudca je sudca, ktorý vykonáva funkciu sudcu na príslušnom súde a bol určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce na konanie a rozhodovanie o prejednávanej veci. Ak súd rozhoduje v senáte, zákonnými sudcami sú všetci sudcovia určení podľa rozvrhu práce na konanie a rozhodovanie v senáte. Strana v konaní, v ktorom rozhoduje súd v senáte, nemá právo na vopred určeného sudcu spravodajcu. Zákonným sudcom je aj sudca určený v súlade so zákonom a s rozvrhom práce (pozri napr. II. ÚS 15/96, II. ÚS 16/2011, III. ÚS 459/2017).

46. Z judikatúry ústavného súdu i EŠLP teda možno vyvodiť, že súčasťou záruk spojených s právom na zákonného sudcu sú aj požiadavka transparentnosti a predvídateľnosti pridelenia veci zákonnému sudcovi, t. j. pridelenia súdnej agendy, ktoré musí byť regulované priamo v rozvrhu práce (formálny aspekt), ako aj požiadavka stability súdu zabraňujúca svojvoľnému odňatiu veci zákonnému sudcovi po tom, ako mu bola pridelená, obe tieto požiadavky musia byť reálne, transparentné, určené vopred a musia obsahovať záruky proti ich zneužitiu (materiálny aspekt), aby mohlo dôjsť k naplneniu práva na zákonného sudcu.

47. Záruka súvisiaca so spôsobom určenia zákonného sudcu sa prejavuje tým, že sa veci určené podľa predmetu konania v súlade s rozvrhom práce pridávajú jednotlivým senátom alebo samosudcom náhodným výberom pomocou technických prostriedkov a programových prostriedkov schválených ministerstvom tak, aby bola vylúčená možnosť ovplyvňovania pridelenia vecí, ak zákon neurčuje inak.

48. K dovolaciemu dôvodu podľa § 420 písm. e) CSP najvyšší súd uviedol, že [REDAKOVANÉ] k námietke zaujatosti uviedla, že žalovanú 2 nepozná, nie je s ňou v žiadnom vzťahu, nikdy ju nevidela, nestretla. Nemá vzťah k sporu ani stranám, ani ich právnym zástupcom (bod 10.3 odôvodnenia). Sťažovatelia na základe informácií získaných od [REDAKOVANÉ] (sestry sťažovateľov) tvrdia, že medzi sudkyňou a žalovanou 2 má ísť o vzťah priateľský (čo všeobecne a demonštratívne odvodzujú od „osobných návštev“ i toho, že žalovaná 2 ako sekretárka mala pôsobiť u advokáta [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ]) – k jeho preukázaniu neponúkajú bližšiu konkretizáciu ani nepredkladajú a neoznačujú žiadne ďalšie konkrétne dôkazy mimo čestného prehlásenia [REDAKOVANÉ]. Vyjadrenia zákonnej sudkyne neindikujú v tejto rovine odôvodnenej pochybnosti, nepotvrdzujú tvrdenia sťažovateľov a tieto eliminujú vysvetlením, že sudkyňa žalovanú 2 nepozná, nie je s ňou v žiadnom vzťahu, nikdy ju nevidela, nestretla (pozri vyjadrenie sudkyne na č. I. 386 spisu). Pokiaľ nedôjde k preukázaniu konkrétnych pochybností, nie je dôvod pochybovať o nezaujatosti namietaného sudcu ani zo širšieho objektívneho hľadiska. Sťažovatelia ďalej spochybňovali nestrannosť sudkyne s ohľadom na profesionálny vzťah advokáta a klienta, v ktorom advokátom má byť manžel sudkyne, ktorý v inom spore má zastupovať klienta,

ktorým má byť žalovaný 1. Na nestrannosť sudcu nemôže mať vo všeobecnosti vplyv to, že manžel sudcu pôsobí ako advokát a vykonáva túto profesionálnu činnosť, pokiaľ táto neprekračuje tomu zodpovedajúce medze, objektívne nie je daný dôvod na pochybnosti o nezaujatosti, lebo táto skutočnosť sama osebe ešte nesvedčí o existencii vzťahu relevantného z hľadiska § 49 CSP (bod 10.4 odôvodnenia).

49. Najvyšší súd k námietke sťažovateľov o zaujatosti zákonnej sudkyne uviedol, že, vychádzajúc z oboch uvedených hľadísk (objektívnej a subjektívnej stránky sudcovskej nezávislosti), nezistil naplnenie predpokladov v zmysle § 49 CSP zakladajúcich pochybnosti o nezaujatosti sudkyne [REDAKOVANÉ]. Obsah dovolacej námietky ani stanovisko zákonnej sudkyne neprehrádzajú existenciu takého vzťahu alebo konkrétnej skutočnosti (nestačí len okolnosť všeobecná), pre ktorú by bolo možné mať pochybnosti o nezaujatosti namietanej sudkyne k veci, účastníkom konania alebo ich zástupcom, teda že vo veci konala a rozhodovala nie nezaujatá sudkyňa (bod 10.4 odôvodnenia).

50. Vo vzťahu k námietke sťažovateľov, že neboli upovedomení o zmene sudkyne ani o dôvodoch tejto zmeny, najvyšší súd uviedol, že z obsahu spisu vyplýva, že sťažovatelia nedostatky vo vzťahu ku konaniu na súde prvej inštancie nenamietali v rámci odvolacieho konania vyvolaného ich odvolaním. Ak potom sťažovatelia ako dovolatelia uvedenú námietku neuplatnili v odvolacom konaní v rámci ochrany svojich práv, nemôže ju dovolací súd posudzovať pre nedostatok svojej právomoci (§ 419 CSP *a contrario*), lebo inak by fakticky preskúmaval rozhodnutie súdu prvej inštancie prípadne jeho procesný postup v konaní namiesto odvolacieho súdu, ktorý však na to nedostal príležitosť. Dovolanie tak nemôže predstavovať nástroj na obchádzanie (hoci aj neúmyselné) povinnosti vyčerpania riadnych procesných prostriedkov na ochranu subjektívnych práv sťažovateľov ako dovolateľov, a to nielen formálne, ale aj materiálne, dispozične, teda obsahovo vecne (bod 10.5 odôvodnenia).

51. Najvyšší súd vo vzťahu k dovolacej námietke vyplývajúcej z § 420 písm. e) CSP uzavrel, že uvedená námietka sťažovateľov prípustnosť dovolania nie je spôsobilá založiť. Podľa dodatku č. 2 k rozvrhu práce na rok 2016 [REDAKOVANÉ] boli s účinnosťou od 9. februára 2016 pridelené všetky veci zákonnej sudkyne [REDAKOVANÉ]. Opatrením z 9. februára 2016 (č. 1. 333) predsedníčka okresného súdu z dôvodu vymenovania do funkcie sudcu pridělila tento spis [REDAKOVANÉ] po sudkyňi [REDAKOVANÉ], pretože mala prerušený výkon funkcie sudcu. Rozvrh práce neprehrádza, žeby mal byť súd prvej inštancie obsadený nesprávne (bod 10.6 odôvodnenia).

52. Z relevantných častí napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu vyplýva, že odôvodnenie tohto rozhodnutia v časti, v ktorej sťažovatelia uplatňovali dovolací dôvod podľa § 420 písm. e) CSP, nenesie znaky arbitrárnosti ani extrémneho vybočenia zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov a poskytuje odpovede na sťažovateľmi nastolené otázky. Ústavný súd za týchto okolností nemá ústavne relevantný dôvod a ani oprávnenie na to, aby prehodnocoval právne závery najvyššieho súdu a tieto následne podroboval ústavnoprávnej korekcii. To je pre ústavný súd rozhodujúce a tomu zodpovedá aj záver najvyššieho súdu, ktorý námietky sťažovateľov o existencii vady podľa § 420 písm. e) CSP vyhodnotil ako nedôvodné.

53. Sťažovatelia opodstatnenosť dovolacieho dôvodu podľa § 420 písm. f) CSP založili na tvrdení, že a) súd prvej inštancie výzvou z 5. marca 2013 uplatnil sudcovskú koncentráciu konania, túto však nebolo možné aplikovať späť (§ 153 a § 470 ods. 2 CSP); b) súd prvej inštancie nepripustil ďalšie dôkazy, ktoré boli relevantné pre toto konanie, čo vyjadril iba v rámci predbežného posúdenia veci; c) súdy nevykonali potrebné dokazovanie na preukázanie titulu vydržania vecného bremena, a tak nezistili rozhodujúce skutočnosti, ktoré boli potrebné pre spravodlivé rozhodnutie; d) súd prvej inštancie sa riadne neoboznámil s celým spisom, pričom nezobral do úvahy všetky dôkazy a tieto nevyhodnotil jednotlivo a vo vzájomných súvislostiach; e) rozsudok súdu prvej inštancie je predčasný, nepreskúmateľný a rozporný, keď sa venoval všetkým možným alternatívam sporov zriadenia práva prechodu, avšak nevenuje sa formulácii samotnej žaloby; f) sťažovatelia ako dovolatelia nemali možnosť vyjadriť sa k všetkým vykonávaným dôkazom – neboli oboznámení s rozsudkom vo veci sp. zn. 4 C 219/2001; g) odvolací súd sa riadne nevenoval judikátom uvedeným v odvolaní a vec rozhodol bez akéhokoľvek opretia sa o doterajšie judikáty najvyššieho súdu; h) nepreskúmal odvolací dôvod podľa § 365 ods. 1 písm. b) CSP; i) odvolací súd mal z dôvodu vykonávania dokazovania nariadiť pojednávanie podľa § 384 ods. 1 CSP.

54. K tejto námietke najvyšší súd uviedol, že sudcovská koncentrácia (§ 153 CSP) je pre tento spor vylúčená, čo ale nevylučuje uplatnenie zákonnej koncentrácie konania (§ 154 CSP), ktorú v určitej miere poznal i Občiansky súdny poriadok (§ 120 ods. 4), a to je uvedené v poučení na č. 1. 38 súdneho spisu. Za tejto procesnej situácie bolo potrebné posúdiť, či zamietnutie žiadosti sťažovateľov o odročenie pojednávania na účely označenia a predloženia ďalších dôkazov k otázke vydržania práva zodpovedajúce vecnému bremenu bolo v súlade s § 183 CSP, podľa ktorého pojednávanie sa môže odročiť len z dôležitých dôvodov. Odročenie pojednávania predstavuje výnimku zo všeobecného pravidla, že vec sa má rozhodnúť na prvom pojednávaní. Typickým dôležitým dôvodom na odročenie pojednávania je, že strana sporu alebo jej zástupca nie sú schopní predniesť rozhodujúce skutkové tvrdenia a označiť alebo predložiť dôkazy na ich preukázanie, pričom na tento účel im súd poskytne dodatočnú lehotu (odročenie pojednávania na účely doplnenia dokazovania). Pretože v danom spore súd prvej inštancie už sťažovateľov 5. marca 2013 vyzval (č. l. 289 – 292), aby produkovali tvrdenia a dôkazy k predpokladom vydržania vecného bremena, čo sťažovatelia využili, o čom svedčí ich podanie z 28. augusta 2013 (č. l. 296 – 300 spisu), ktoré pri rozhodovaní súd prvej inštancie vzal na zreteľ, tak žiadosť sťažovateľov o poskytnutie ďalšej príležitosti nemožno považovať za dôležitý dôvod na odročenie pojednávania. Súd prvej inštancie od podania žaloby až do vyhlásenia uznesenia o skončení dokazovania vytvoril dostatočný priestor sťažovateľom, aby mohli naplniť povinnosť predniesť rozhodné tvrdenia a v nadväznosti na tieto i naplniť povinnosť označiť dôkazy na preukázanie týchto tvrdení. Sťažovatelia uvedené procesné práva a povinnosti realizovali. Sťažovateľom sa v tejto súvislosti nepodarilo spochybniť procesný postup súdu prvej inštancie (bod 12.2 odôvodnenia).

55. Najvyšší súd ďalej uviedol, že o tom, či je potrebné vo veci zopakovať alebo doplniť dokazovanie, rozhoduje odvolací súd. V danom prípade sa odvolací súd stotožnil so skutkovými závermi súdu prvej inštancie, keď uviedol, že „*Okresný súd v súdnej veci vykonal aj dokazovanie v akceptovateľnom rozsahu a z dokazovania zistené skutočnosti nepreukázali sťažovateľmi tvrdenú existenciu práva titulom vecného bremena vydržaním, a to výkonom práva prechodu cez žalovanú*

parcelu vo vlastníctve žalovaných“ (bod 61 odôvodnenia rozsudku odvolacieho súdu), preto je namieste záver, že odvolací súd nemal dôvod dokazovanie zopakovať či doplniť (§ 384 ods. 1, 2 CSP). Sťažovatelia v tomto smere poukazovali na bod 8 odôvodnenia napadnutého rozsudku odvolacieho súdu, ktorý však predstavuje iba zhrnutie časti odôvodnenia rozsudku súdu prvej inštancie. Existenciu podmienok na doplnenie dokazovania odvolací súd nezistil. Podľa najvyššieho súdu rozhodnutie o veci bez nariadenia pojednávania je postupom, ktorý plne zodpovedá zákonu (bod 13.2 odôvodnenia).

56. K námietke sťažovateľov o neodôvodnení rozhodnutia odvolacieho súdu najvyšší súd uviedol, že obsah spisu v ničom neopodstatňuje tvrdenie sťažovateľov, že súd prvej inštancie a odvolací súd svoje rozhodnutie neodôvodnili spôsobom zodpovedajúcim zákonu. Súd prvej inštancie v bodoch 20 – 30 dostatočným spôsobom vysvetlil, že je daný naliehavý právny záujem podanej určovacej žaloby, pretože sťažovateľmi tvrdený faktický stav nezodpovedá stavu evidenčnému. Sťažovatelia v danom prípade neuniesli bremeno tvrdenia ani dôkazné bremeno, pretože neprodukovali tvrdenia v takej konkrétnej rovine, aby bolo možné určitým spôsobom preskúmať, kedy a medzi kým došlo k uzavretiu dohody o práve prechodu, čo bolo jej obsahom, či používanie prechodu na pešiu chôdzu, konský povoz na účely obrábania poľnohospodárskej pôdy, ako často, či právo prechodu sa viaže k osobe alebo k nehnuteľnosti, ak áno, ku ktorej nevyhnutnou podmienkou daného spôsobu nadobudnutia vecného bremena je oprávnená držba, existencia právneho dôvodu, z ktorého istý subjekt so zreteľom na všetky okolnosti môže objektívne vyvodzovať a byť v dobrej viere, že z určitého právneho vzťahu mu patrí právo k cudzej veci, ktoré je spôsobilé byť obsahom vecného bremena, a že vlastník je povinný strpieť výkon tohto práva. Z vykonaného dokazovania (najmä z výsluchov svedkov), že v minulosti nehnuteľnosti žalovaných slúžili ako prístupová cesta k domom, súd prvej inštancie poukázal na to, že aj keby vlastní, resp. podielový spoluvlastník v tom čase trpel prechod sťažovateľov, resp. ich právnych predchodcov, ktorí neboli vlastními či podielovými spoluvlastníkmi, cez spornú nehnuteľnosť, to nie je dôkazom, že bolo dohodnuté právo prechodu, ktoré vydržali sťažovatelia do vlastníctva, bez ohľadu na tvrdenia žalovaných, že sťažovatelia svoje právo prechodu nevykonávali nerušene, a teda neboli dobromyseľní vo výkone práva, nepovažoval za relevantné, keď neboli naplnené samotné predpoklady na vydržanie. Sťažovatelia odkazovali na to, že žalobca 1 odvodzoval svoje právo od súhlasu [REDAKOVANÉ] a žalobcovia 2 a 3 od svojich právnych predchodcov [REDAKOVANÉ] a [REDAKOVANÉ] zapísaných pôvodne v pozemkovej knihe. Tieto skutočnosti samy osebe nepreukazujú titul vyžadovaný uvedeným zákonným ustanovením § 134 Občianskeho zákonníka. Pokiaľ sťažovatelia poukazovali na to, že v danom prípade ide o právo viažuce sa k osobám, a to k sťažovateľom (*in personam*), súd je toho názoru, že vecné bremená, ktoré sú spojené s vlastníctvom určitej nehnuteľnosti, medzi ktoré patrí aj vecné bremeno, ktorému zodpovedá právo cesty – prechodu alebo prejazdu cez susedný pozemok, pôsobia *in rem*. Zatiaľ čo vecné bremená, v ktorých oprávnenia slúžia určitej osobe a sú na túto osobu viazané, pôsobia *in personam*. Takémuto vecnému bremenu zodpovedá napríklad právo doživotného užívania určitej nehnuteľnosti, resp. jej časti a podobne, takéto právo nemožno zmluvne prevádzať a neprechádza na inú osobu. Súd prvej inštancie tiež poukázal na to, že existovali pochybnosti týkajúce sa toho, že im právna predchodkyňa žalovaných bránila vo výkone práva prechodu, sťažovatelia chceli so žalovanými uzavrieť aj zmluvu o zriadení vecného bremena a aj preto u sťažovateľov nemožno hovoriť o dobromyseľnosti. Právni predchodcovia sťažovateľov užívali sporné

nehnutelnosti ako podieloví spoluvlastníci, preto nepotrebovali osobitný titul. Súd prvej inštancie sa vysporiadal aj s ostatnými dôvodmi vzniku vecného bremena a možného podielového spoluvlastníctva, avšak sťažovatelia neuviedli, na základe akého konkrétneho titulu im malo vzniknúť právo prechodu cez parcelu žalovaných *in personam*. Vo vzťahu k sťažovateľovi 1 svedkyňa [REDACTED] nepotvrdila, že by v prospech sťažovateľa 1 právo prechodu zriadila, z jej výsluchu vyplýva, že po sporných nehnuteľnostiach všetci chodili. Pokiaľ právni predchodcovia sťažovateľov mali zriadené osobné vecné bremeno, toto ich oprávnenie neprechádza na právnych nástupcov. Ak na prístup k svojim domom právni predchodcovia sťažovateľov využívali sporné nehnuteľnosti, nevykonávali právo k cudzej veci, ale užívali svoju parcelu na prechod ako predmet svojho podielového spoluvlastníctva. Ak sťažovatelia tvrdili, že im vzniklo právo vecného bremena prechodu výkonom práva (v rozsahu a spôsobom výkonu ako v žalobe vymedzili) cez sporné nehnuteľnosti, ktoré odvodzujú od dohody ešte bývalých podielových spoluvlastníkov pozemnoknižnej parcely, bolo nutné, aby v žalobe uviedli konkrétne skutočnosti (vrátane aj časových údajov), z ktorých po zániku podielového spoluvlastníctva právnych predchodcov vyvodzujú vstup do držby práva vecného bremena prechodu cez sporné nehnuteľnosti aktuálne vo vlastníctve žalovaných, na základe ktorého konkrétneho titulu ich právni predchodcovia (prípadne sťažovatelia) vstúpili do držby práva (ak týmto titulom mala byť dohoda so spoluvlastníkmi, kedy, medzi kým takáto dohoda vznikla, v ktorom konkrétnom roku a s akým obsahom takáto dohoda bola uzatvorená). Takéto konkrétne skutočnosti sťažovatelia neuvádzali ani v odvolaní (bod 14.3 odôvodnenia).

57. Najvyšší súd vo vzťahu k dovolacej námietke vyplývajúcej z § 420 písm. f) CSP uzavrel, že na vydržanie práva nepostačuje iba presvedčenie nadobúdateľa o tom, že mu právo zodpovedajúce vecnému bremenu patrí, ani domnienka, že užíva verejnú cestu, a nepostačuje ani ústny súhlas vlastníka s prechádzaním cez pozemok. Nepreskúmateľnosť rozhodnutia nemôže spôsobiť ani skutočnosť, že súd prvej inštancie nad rámec odôvodňoval, prečo nemohlo dôjsť k vzniku vecného bremena z iného dôvodu. Najvyšší súd uzavrel, že nezdiera názor sťažovateľov o arbitrárnosti, zmätočnosti či nepreskúmateľnosti odôvodnenia napadnutého rozhodnutia odvolacieho súdu (bod 14.3 odôvodnenia).

58. Ústavný súd zdôrazňuje, že nie je tzv. skutkovým súdom, teda súdom, ktorý by vykonával dokazovanie na zistenie skutkového stavu veci, a taktiež že nie je v poradí ďalším súdom rozhodujúcim o opravnom prostriedku sťažovateľov. Taktiež poukazuje na to, že judikatúra Komisie pre ľudské práva (sťažnosť č. 6172/73, X. v. United Kingdom, sťažnosť č. 10000/83, H v. United Kingdom), ako aj doterajšia judikatúra EŠLP (napríklad v prípade Delcourt, resp. Monnel a Morris) pod spravodlivým súdnym procesom (fair hearing) v žiadnom prípade nechápu právo účastníka súdneho konania na preskúmanie toho, akým spôsobom vnútroštátny súd hodnotil konkrétne právne a faktické okolnosti konkrétneho prípadu (I. ÚS 26/2014).

59. Ústavný súd konštantne judikuje, že § 420 písm. f) CSP upravuje prípustnosť dovolania (a v prípade naplnenia tohto dôvodu zároveň aj jeho dôvodnosť) v prípadoch, v ktorých miera porušenia procesných práv strany sporu postupom všeobecného súdu nadobudla intenzitu porušenia jej práva na spravodlivý proces. Pod porušením práva na spravodlivý proces v zmysle tohto ustanovenia treba rozumieť nesprávny procesný postup súdu spočívajúci predovšetkým v zjavnom porušení kogentných procesných ustanovení, ktoré sa vymyká nielen zákonnému, ale aj ústavnému rámcu a ktoré tak zároveň znamená aj porušenie ústavne zaručených procesných

práv spojených s uplatnením súdnej ochrany práva. Ide napríklad o právo na verejné prejednanie vecí za prítomnosti strany sporu, právo vyjadriť sa k všetkým vykonávaným dôkazom, právo na riadne odôvodnenie rozhodnutia, na predvídateľnosť rozhodnutia, na zachovanie rovnosti strán v konaní, na relevantné konanie súdu spojené so zákazom svojvoľného postupu a na rozhodnutie o riadne uplatnenom nároku spojené so zákazom *denegatio iustitiae* (odmietnutia spravodlivosti). Ak rozhodnutie odvolacieho súdu v podstatných bodoch nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP (napr. IV. ÚS 314/2020).

60. Ústavný súd zároveň dopĺňa, že právo na spravodlivý proces môže všeobecný súd porušiť aj svojím rozhodnutím ako výsledkom svojej procesnej činnosti, ak v jeho odôvodnení absentuje zásadné vysvetlenie dôvodov podstatných pre jeho rozhodnutie. Ak takéto odôvodnenie nespĺňa požiadavky vyplývajúce z čl. 46 ods. 1 ústavy, resp. čl. 6 ods. 1 dohovoru v takej miere, že došlo k porušeniu práva na spravodlivý proces, zodpovedá táto okolnosť dôvodu prípustnosti dovolania podľa § 420 písm. f) CSP.

61. Z relevantných častí napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu vyplýva, že odôvodnenie tohto rozhodnutia v časti, v ktorej sťažovatelia uplatňovali dovolací dôvod podľa § 420 písm. f) CSP, nenesie znaky arbitrárnosti ani extrémneho vybočenia zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov a poskytuje odpovede na sťažovateľmi nastolené otázky. Ústavný súd za týchto okolností nemá ústavne relevantný dôvod a ani oprávnenie na to, aby prehodnocoval právne závery najvyššieho súdu a tieto následne podroboval ústavnoprávnej korekcii. To je pre ústavný súd rozhodujúce a tomu zodpovedá aj záver najvyššieho súdu, ktorý námietky sťažovateľov o existencii vady podľa § 420 písm. f) CSP vyhodnotil ako nedôvodné.

62. Sťažovatelia namietali aj dovolací dôvod podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, v rámci ktorého na podklade nedostatkov v dokazovaní obsérne polemizovali so správnosťou právnych a skutkových záverov odvolacieho súdu, čo podľa názoru sťažovateľov zakladá dovolací dôvod v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP. V dovolaní citovali viaceré rozhodnutia krajských súdov a dovolacích súdov Slovenskej republiky a Českej republiky a formulovali 13 otázok, ktoré sa týkajú vecného bremena.

63. K tejto námietke najvyšší súd uviedol, že vymedzenie dovolacieho dôvodu v zmysle § 421 ods. 1 písm. b) CSP nezodpovedá právnej úprave. *Ex officio* ingerencia dovolacieho súdu majúca za následok reštauráciu dovolacieho dôvodu s novým vymedzením jeho obsahu, patričným komentárom i hľadaním a označením vhodnej judikatúry dovolacieho súdu by mohla byť neprípustným súdnym zásahom narušajúcim samu materiálnu podstatu spravodlivého procesu garantujúceho neustrannosť a nezávislosť sudcov i princípov rovnosti (vrátane „rovnosti zbraní“) a kontradiktórnosti civilného sporového konania. Z uvedeného plynie, že dovolací súd nemôže svoje rozhodnutie založiť na vlastných domnienkach alebo predpokladoch, nemôže nahradzovať kvalifikovaný servis poskytovaný právnym zástupcom, lebo vymedzenie predmetu a rozsahu dovolania patrí do výlučnej sféry dovolateľov (bod 15.6 odôvodnenia).

64. Najvyšší súd ďalej poukázal na to, že dovolaním formulovaným v zmysle § 421 písm. c) CSP sa nemožno úspešne domáhať revízie skutkových zistení urobených súdmi prvej a druhej inštancie. Dovolací súd nie je súdom skutkovým, sám dokazovanie nevykonáva a je viazaný skutkovým stavom tak, ako ho zistil odvolací súd (§ 442 CSP). Pokiaľ za tejto procesnej situácie sťažovatelia ako dovolatelia formulujú aj vlastné právne závery, treba uviesť, že ich argumentácia (vrátane formulovaných otázok, niektoré z nich sú aj skutkového charakteru) stojí mimo skutkového i právneho rámca tohto prípadu, ako ho definovali konajúce súdy. Súd v danej veci vychádzali z toho, že sťažovatelia nepreukázali právny dôvod (titul), na základe ktorého odvodzovali právo prechodu; ich právni predchodcovia užívali nehnuteľnosti z titulu podielového spoluvlastníctva. Sťažovatelia teda podľa súdov neunesli v tomto smere bremeno tvrdenia ani dôkazné bremeno. Súd nižších inštancií nezastávali názor, že v minulosti došlo k uzavretiu dohody o zriadení vecného bremena (ani v ústnej forme), a teda že tu nebol preukázaný titul na nadobudnutie práva zodpovedajúceho vecnému bremenu. Sťažovatelia formulovali 13 právnych otázok, žiadna z nich však nesmeruje k preukázaniu právneho dôvodu (titulu) o vstupe do oprávnenej držby pri vydržaní vecného bremena. Sťažovatelia len polemizujú so správnosťou právnych záverov súdov, aplikáciu súčasne platného a účinného Občianskeho zákonníka nespochybňujú. Formulované právne otázky nesmerujú k spochybneniu rozhodného právneho záveru, na ktorom odvolací súd (v spojení s potvrdeným rozhodnutím súdu prvej inštancie) v tejto veci založil svoje rozhodnutie. Pre vec samu majú také otázky len akademický prínos. Zo znenia právnej úpravy (§ 130 ods. 1 a § 134 Občianskeho zákonníka) možno dôvodiť, že ako podmienka vydržania nepostačuje subjektívne presvedčenie držiteľa o tom, že mu vec alebo právo patrí, ale je potrebné, aby držiteľ bol v dobrej viere „so zreteľom k všetkým okolnostiam“, teda najmä dôvodu vydržania (titulu). Z neho totiž vyplýva nielen obsah tohto práva (jednotlivé povinnosti i oprávnenia), ale i jeho charakter (*in rem, in personam*; bod 15.7 odôvodnenia)

65. Vo vzťahu k dovolacej námietke vyplývajúcej z § 421 ods. 1 písm. b) CSP najvyšší súd uzavrel, že okolnosti svedčiacie o závere o existencii dobrej viery sú okolnosti týkajúce sa právneho dôvodu nadobudnutia (titulu) a svedčiacie o poctivosti tohto dôvodu nadobudnutia – oprávnenej držby ako základného predpokladu vydržania. K titulu vstupe do oprávnenej držby treba uviesť, že k naplneniu dobrej viery nestačí, keď tvrdené „právo“ k nehnuteľnosti bolo dlhodobo vykonávané, ani to, či vlastník nehnuteľnosti jeho výkonu bránil, prípadne že bolo vykonávané „od nepamäti“ napríklad i inými obyvateľmi obce a pod. Nadobúdateľovo presvedčenie o tom, že mu právo zodpovedajúce vecnému bremenu patrí, že nekoná bezprávne, musí byť podložené dôvodom oprávňujúcim k takémuto presvedčeniu, teda okolnosťami svedčiacimi o poctivosti nadobudnutia (bod 15.7 odôvodnenia).

66. Najvyšší súd dospel k záveru, že prípustnosť dovolania sťažovateľov nie je daná. So zreteľom na uvedené dovolací súd preto dovolanie sťažovateľov v časti, v ktorej namietali vady zmätočnosti podľa § 420 písm. e) a f) CSP, odmietol v zmysle § 447 písm. c) CSP a v časti, v ktorej namietali nesprávne právne posúdenie veci podľa § 421 ods. 1 písm. b) CSP, odmietol v zmysle § 447 písm. f) CSP.

67. Ústavný súd konštatuje, že už citované závery najvyššieho súdu považuje za ústavne udržateľné.

68. Z relevantných častí napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu vyplýva, že odôvodnenie tohto rozhodnutia nenesie znaky arbitrárnosti ani extrémneho vybočenia zo štandardov uplatňovaných v rozhodovacej činnosti všeobecných súdov a poskytuje odpovede na sťažovateľmi nastolené otázky. Ústavný súd za týchto okolností preto nemá ústavne relevantný dôvod a ani oprávnenie na to, aby prehodnocoval právne závery najvyššieho súdu a tieto následne podroboval ústavnoprávnej korekcii. Vzhľadom na už uvedené zistenia ústavný súd konštatuje, že pri preskúmaní napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu nezistil žiadnu skutočnosť, ktorá by signalizovala svojvoľný postup dovolacieho súdu, t. j. taký jeho postup, ktorý by nemal oporu v zákone. Práve naopak, takýto postup a rozhodnutie dovolacieho súdu relevantný právny predpis výslovne umožňoval (a stabilizovaná judikatúra priamo vyžadovala, pozn.), preto napadnuté rozhodnutie v predmetnom prípade nemohlo znamenať odoprenie prístupu sťažovateľov k súdnej ochrane v konaní o mimoriadnych opravných prostriedkoch.

69. Ústavný súd po preskúmaní napadnutého rozhodnutia konštatuje, že najvyšší súd sa vysporiadal s podstatnými námietkami sťažovateľov. Z odôvodnenia rozhodnutia dovolacieho súdu nevyplýva jednostrannosť ani taká aplikácia príslušných ustanovení všeobecne záväzných právnych predpisov, ktorá by bola popretím ich účelu, podstaty a zmyslu. K porušeniu označených práv sťažovateľov nedošlo z dôvodu, že námietky, ktoré sťažovatelia formulovali v podanom dovolaní, posúdil najvyšší súd materiálnym spôsobom, teda podľa ich skutočného obsahu, a dospel k záveru, že dovolanie je potrebné zamietnuť. Skutočnosť, že sťažovatelia sa s právnym názorom najvyššieho súdu nestotožňujú, nestačí na prijatie záveru o zjavnej arbitrárnosti napadnutého rozhodnutia. Aj stabilná rozhodovacia činnosť ústavného súdu (II. ÚS 4/94, II. ÚS 3/97, I. ÚS 204/2010) rešpektuje názor, podľa ktorého nemožno právo na súdnu ochranu stotožňovať s procesným úspechom.

70. Za zjavne neopodstatnenú ústavnú sťažnosť možno považovať takú, pri ktorej predbežnom prerokovaní ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného základného práva alebo slobody, a to buď pre nedostatok príčinnej súvislosti medzi označeným postupom alebo rozhodnutím príslušného orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, ktorých porušenie sa namietalo, prípadne z iných dôvodov (I. ÚS 66/98, tiež napr. I. ÚS 4/00, II. ÚS 101/03, IV. ÚS 136/05, III. ÚS 198/07).

71. Ak najvyšší súd ústavne konformným a akceptovateľným spôsobom dospel k názoru, že dovolanie sťažovateľov je potrebné odmietnuť, pričom vyčerpávajúcim spôsobom vysvetlil dôvody, ktoré viedli k tomuto záveru, a tento názor nebol ústavným súdom vyhodnotený ako svojvoľný (a teda ústavne neudržateľný), je zjavné, že absentuje akákoľvek príčinná súvislosť medzi napadnutým rozhodnutím najvyššieho súdu a označenými právami sťažovateľov.

72. K iným dôvodom, ktoré môžu zakladať záver o zjavnej neopodstatnenosti ústavnej sťažnosti, nesporne patrí aj ústavnoprávny rozmer, resp. ústavnoprávna intenzita namietaných pochybení či nedostatkov v činnosti alebo rozhodovaní príslušného orgánu verejnej moci posudzovaná v kontexte s konkrétnymi okolnosťami prípadu (m. m. IV. ÚS 362/09, m. m. IV. ÚS 62/08). Ani z tohto hľadiska ústavný súd nezaznamenal nedostatky či inú zrejmu nespravodlivosť v namietanom rozhodnutí najvyššieho súdu. Navyše sťažovatelia v ústavnej sťažnosti v podstate opakujú svoju argumentáciu uplatnenú v rámci podaného dovolania.

73. Ústavný súd preto konštatuje, že neexistuje ústavne relevantný dôvod na to, aby do napadnutého rozhodnutia najvyššieho súdu zasahoval, preto pri predbežnom prerokovaní odmietol ústavnú sťažnosť sťažovateľov podľa § 56 ods. 2 písm. g) zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

74. Keďže ústavná sťažnosť sťažovateľov bola odmietnutá ako celok, ústavný súd sa ďalšími návrhmi v nej obsiahnutými už nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. augusta 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu